

Izstāde “Leonīds Āriņš. Izvēle” - par pretrunīgajiem procesiem Latvijas mākslā un muzeju darbībā 20. gadsimta vidū

12. novembrī 12.00 notiks Tukuma Mākslas muzeja izstādes “Leonīds Āriņš. Izvēle” atklāšana. Tā ir izstāde par pretrunīgajiem procesiem Latvijas mākslā un muzeju darbībā 20. gadsimta vidū (1950-1953) un gleznotāja Leonīda Āriņa izvēli – izglābt Latvijas izcilāko mākslinieku darbus no bojāejas, riskējot ar muzeja direktora amatu un iespēju nonākt padomju varai nevēlamas personas statusā. Izstādes fundamentālie jautājumi, lai gan centrējas ap vairāk kā 70 gadus seniem notikumiem, nav zaudējuši nozīmi arī šodien. Tie aktualizē pārdomas par sabiedrības kopējām izvēlēm, kā arī katra individuālo izvēli gan miera, gan pārmaiņu laikos.

Izstāde veltīta Valsts Tukuma Mākslas muzeja (tagad – Tukuma muzejs) dibinātāja un pirmā direktora Leonīda Āriņa (1907–1991) ieguldījumam izcilas mākslas kolekcijas saglabāšanā padomju periodā, vienlaikus atklājot pretrunīgos procesus Latvijas mākslas dzīvē un muzeju darbībā 20. gadsimta vidū - t.s. otrās sovietizācijas periodā (1945–1953).

Leonīds Āriņš bija izveidojis muzeja kolekciju ar izciliem mākslas darbiem, bet tie bija radīti pirmspadomju laikā. Pēc Otrā pasaules kara tēlotājmākslā tika uzsvērtā prasība atspoguļot revolucionārās tēmas un sociālistiskās celtniecības procesus. Valsts Tukuma mākslas muzeju vērtēja vairākas komisijas (1950–1953), vērtējot krājuma atbilstību padomju ideoloģiskajiem uzstādījumiem. Lai gan to viedokļi bija atšķirīgi un mainījās nevēlamo un vēlamo darbu saraksti, visas komisijas bija vienprātis, ka šajā muzejā ir pārāk daudz tā saukto formālistu un arī emigrantu darbi, tāpēc krājumu nepieciešams papildināt ar sociālistiskā reālisma darbiem no centralizētajiem fondiem.

Piemēram, 1952. gada 30. augustā iznīcināmo darbu sarakstā uzskaitīti 35 darbi kā mazvērtīgi un politiski kaitīgi un iznīcināmi. To vidū bija Anša Cepures un Jēkaba Kazāka gleznas, kuru kompozīcijā iekļautais sarkanbaltsarkanais „buržuāziskās Latvijas” karogs, komisijas ieskatā pauda “padomju cilvēkam naidīgu saturu”. Cita komisija 1953. gada 1. jūnija aktā atzina: „*Muzejam nav tālākas izaugsmes perspektīvas. Sakarā ar to komisija uzskata, ka mērķtiecīgāk būtu muzeju pārcelt uz kādu lielāku LPSR pilsētu kā Tukums – Daugavpili [..]*”.

Pateicoties muzeja direktora Leonīda Āriņa apdomīgajai un lēnprātīgajai rīcībai, novilcinot rīkojumu izpildi, kolekcijas pamatkodols un arī mākslas muzejs Tukumā ir saglabāts. Lai apjaustu viņa domu un viņa izvēļu grūtumu, izstādē ir pretstatītas divas saturiskās līnijas – Latvijas modernistu un padomju mākslas vadošo autoru domāšanas veids un mākslinieciskie paņēmieni. Pirmā ietver darbus, kuri iekļuva nevēlamo un iznīcināmo priekšmetu sarakstā, bet Leonīda Āriņa pretestības dēļ netika iznīcināti. Nereti to saturā un mākslinieciskā izpildījuma ziņā nebija nekā padomju ideoloģijai klaji naidīga, bet autora biogrāfija nebija “pareiza” – mākslinieks bija mobilizēts leģionā, devies emigrācijā, paudis pretpadomiskus uzskatus.

Izstādes otra līnija saistīta ar 1950. gadā no centralizētajiem Ļeņingradas un Maskavas mākslas darbu valsts iepirkuma fondiem muzejā iepludinātajiem krievu padomju mākslas darbiem, kas piešķirti muzejam obligātā kārtā. Arī ar LPSR Mākslas lietu pārvaldes muzejam piešķirtajiem 24 latviešu mākslinieku darbiem, kuru tematika bija padomju dzīve un darbs – gleznas, grafikas un skulptūras.

Tukuma Mākslas muzeja vadītāja, izstādes kuratore **Inese Klestrova**: “Izstādes pamatā ir skatījums caur Leonīda Āriņa izdarīto izvēļu prizmu. Viņam veltītā mazā ekspozīcija parāda to, cik neordinārs viņš bija savā domāšanā un māksliniecisko paņēmienu pielietojumā. Mēs varam mēģināt iztēloties, cik viegla vai grūta bija viņa izvēle, kā tā ietekmēja viņu pašu un arī viņa ģimeni. Atbrīvošana no darba muzejā, izslēgšana no Latvijas PSR Mākslinieku savienības, izstumšana no izstāžu darbības – bija maksa par nepadošanos.”

Izstādes kuratore: Dr.art. Inese Klestrova (Tukuma Mākslas muzeja vadītāja)

Izstāde realizēta Valsts Kultūrkapitāla fonda Muzeju nozares attīstības programmas projektu konkursa ietvaros (līguma nr. 2022-1-KMA-M04023).

Pielikumā

Attēls: J. Kazaks “Mets gleznai”, 1919, Tukuma muzeja krājums.

Izstādes afiša

Informāciju apkopoja:

Tukuma muzeja

Komunikācijas nodaļa

Tālr.: (+371) 20247001

E-pasts: pr@tukumamuzejs.lv

Sekojet mums. www.tukumamuzejs.lv. **Twitter:** [Tukumamuzejs](#). **Facebook:** [Tukuma muzejs](#), [Tukuma Mākslas muzejs](#), [Durbes pils](#), [Mākslas galerija „Durvis”](#), [Tukuma pilsētas vēstures muzejs „Pils tornis”](#), [Tukuma Audēju darbnīca](#), [Pastariņa muzejs](#), [Džūkstes Pasaku muzejs](#).